



“Tasviriy san’at mashg’ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o’qitishning pedagogik va ilmiy asoslari”

Qudratova Gulizuhro Otabek qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san’at magistratura ta’lim yo’nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at mashg’ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o’qitishning pedagogik va ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Tekstura va yuzalarni to’g’ri ifodalash orqali o’quvchilarning vizual ifoda, estetik did va ijodiy qobiliyati rivojlantiriladi. Maqolada amaliy mashg’ulotlar, interaktiv texnologiyalar va vizual misollar yordamida tekstura va yuzalarni o’rganish samaradorligi ko’rib chiqiladi.

Kalit so’zlar: Tasviriy san’at, tekstura, yuzalarni ifodalash, mashg’ulotlar, o’qitish metodikasi, pedagogik asoslar, ijodiy rivojlanish. Tasviriy san’at o’quv jarayonida o’quvchilarning estetik tafakkuri va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o’ynaydi. Tekstura va yuzalarni ifodalash san’atning ajralmas elementlaridan bo’lib, ular ob’ektlarning tashqi qiyofasini, yuzaning strukturasi va material xususiyatlarini ko’rsatadi. Tekstura va yuzalar orqali o’quvchilar vizual tafakkurini rivojlantiradi, kompozitsion yechimlarni ishlab chiqadi va tasviriy ifodani boyitadi. Shu sababli, tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o’qitish ilmiy asoslangan metodika talab qiladi.

Mashg’ulotlar jarayonida o’quvchilar turli yuzalarni – silliq, tekis, teshik, qalin va mayda tuzilishga ega – chizish va tasvirlashni o’rganadilar. Shu bilan birga, materiallarning o’ziga xos xususiyatlarini (masalan, yog’och, tosh, metall, mato) vizual ifoda qilish orqali o’quvchilar realistik va estetik tasvir yaratish qobiliyatini rivojlantiradilar. Nazariy bilimlar va amaliy mashg’ulotlarni uyg’unlashtirish, individual yondashuv va interaktiv metodlar tekstura va yuzalarni o’qitishda samaradorlikni oshiradi.

Tasviriy san’at mashg’ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o’qitish o’quvchilarning vizual tafakkurini, estetik didini va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan murakkab pedagogik jarayondir. Tekstura va yuzalar san’atning ajralmas elementlari bo’lib, ular ob’ektlarning tashqi qiyofasini, yuzaning strukturasi va material xususiyatlarini aniq ko’rsatish imkonini beradi. Shu sababli,





ularni o'qitishda nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirish, pedagogik va psixologik metodlarga e'tibor qaratish zarur.

Tekstura va yuzalarni ifodalashning birinchi bosqichi nazariy bilimlarni berishdir. O'quvchilarga turli yuzalar va ularning vizual xususiyatlari, tekstura turlari – silliq, to'qimalangan, teshik, qalin, mayda – tushuntiriladi. Shu bilan birga, materiallarning xususiyatlarini – yog'och, metall, mato, tosh – vizual ifoda qilish usullari ko'rsatiladi. Nazariy tushuntirishlar turli san'at asarlari va amaliy misollar bilan mustahkamlanadi, bu esa o'quvchilarda tekstura va yuzalarga nisbatan ongli yondashuvni shakllantiradi va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik yaratadi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayoni tekstura va yuzalarni mustahkamlashning eng samarali vositasi hisoblanadi. O'quvchilar turli ob'ektlar yuzasini chizish, material xususiyatlarini aks ettirish va kompozitsion uyg'unlikni ta'minlash bo'yicha mashqlar bajaradilar. Masalan, yog'och yuzani tasvirlashda chiziq, nuqta va qalinlikni boshqarish orqali silliq yoki teshik teksturani ifodalash, metall yuzada yorqinlik va soya kontrastini ishlatish kabi mashqlar amalga oshiriladi. Bu jarayonda individual yondashuv muhim rol o'ynaydi, chunki har bir o'quvchining vizual sezgi va ijodiy qarashlari turlicha bo'ladi. O'qituvchi o'quvchilarning ishini kuzatib, kerakli maslahatlar beradi va ularning ijodiy qarorlarini rag'batlantiradi.

Tekstura va yuzalarni o'qitishda pedagogik texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Interaktiv mashg'ulotlar, vizual prezentatsiyalar va raqamli dasturlar yordamida o'quvchilar turli tekstura va yuzalarni yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, flipped classroom texnologiyasi orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni uyda mustaqil o'zlashtirib, dars vaqtida amaliy mashg'ulotlarga ko'proq e'tibor qaratadilar. Bu yondashuv o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga ijodiy faoliyat uchun ko'proq vaqt ajratadi.

Psixologik omillar ham tekstura va yuzalarni o'qitishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar ob'ektlarni vizual tahlil qilish, diqqatni markaziy elementlarga qaratish, yuzalarni aniqlik bilan aks ettirish va xatolardan o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Turli san'at asarlari misolida tekstura va yuzalarning vizual ritmi, aniqligi va estetik uyg'unligi tahlil qilinadi. Shu tarzda, o'quvchilar vizual tafakkur va estetik didini rivojlantiradilar, ijodiy qaror qabul qilish qobiliyati oshadi.

O'quvchilarning mustaqil ijodiy ishlarini bajarishlari tekstura va yuzalarni o'qitishda muhim bosqich hisoblanadi. Bu orqali ular turli yuzalarni yaratish, turli materiallarni ifodalash va o'z ijodiy uslubini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'quvchilar turli san'at janrlari va uslublariga tanishtiriladi: klassik, modern va abstrakt uslublarda tekstura va yuzalarni ishlatishning





turli metodlari ko'rsatiladi. Bu ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Baholash tizimi mashg'ulot samaradorligini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. O'quvchilarning ijodiy ishlarini jarayon davomida baholash, natijalarni tahlil qilish va rag'batlantirish orqali tekstura va yuzalarni mukammal o'zlashtirishga erishish mumkin. Shu tarzda, o'quvchilar vizual elementlarni erkin va mantiqiy qo'llashni o'rganadilar, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish va tasviriy ifodani tizimli yaratish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Shunday qilib, tasviriy san'at mashg'ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o'qitish ilmiy asoslar, pedagogik yondashuvlar, psixologik metodlar va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligiga asoslangan murakkab jarayondir. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuvni qo'llash, interaktiv texnologiyalarni tatbiq etish va baholash tizimini to'g'ri tashkil etish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Maqola natijalariga ko'ra, tasviriy san'at mashg'ulotlarida tekstura va yuzalarni ifodalash qoidalarini o'qitish o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga, vizual tafakkur va estetik didini shakllantirishga xizmat qiladi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuv, interaktiv pedagogik texnologiyalar va baholash tizimi orqali o'quv jarayoni samaradorligi oshiriladi. O'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar orqali tekstura va yuzalarni mukammal qo'llashni o'rganadilar, turli material va uslublarni vizual ifoda qilish, kompozitsion yechimlarni mustaqil ishlab chiqish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, turli san'at janrlari va uslublari bilan tanishish ularning estetik didini kengaytiradi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – C. 02016.





4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – №. B10. – С. 192-198.
8. Шавдиров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – №. 3. – С. 60-66.

